

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BIRŽELIO 3 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 107 (22)

Baltijos kelias 1989.08.23.

R. Požerskio nuotrauka

KVIEČIAME DALYVAUTI PILIETINĖJE AKCIJOJE!

BALTOJI ANKETA

Gyvenimas nėra nei juodas, nei baltas. Jis įvairiaspalvis. Jei visuomenė progresuoja – gyvenimas šviesėja, jei degraduoja – ji tamsėja. Kadangi esame baltai, turėtumėm rūpintis baltumu – šviesa ir šviesėjimu, tačiau gyvenimas Lietuvoje kažkodėl vis dažniau matomas bei piešiamas gana niūriai, tamsiai, tarsi be išeities. Pagrindinės šio laikmečio problemos – stoka dvasinio ir pilietinio sąmoningumo, kūrybiškumo, pasitikėjimo savimi, daug kur dominuojanti agresija ir nevilis – betarpiškai susijusios su šviesesnės Lietuvos perspektyvos nejutimu.

Ar egzistuoja kokia nors strateginė Lietuvos vizija? Kodėl viešai nediskutuojama, neieškoma atsakymų į tokius paprastus, atrodytų, klausimus – kam mes gyvename, kokią Lietuvą kuriame, kokią norėtume matyti Ją po šimto ar po dviejų šimtų metų? Ar išnykusią, degradavusią, kaip prūsai? Ar ištirpusią, beveidę Europos kontekste. Ar garbingą, savarankišką, klestinčią dvasioje ir kūne, kaip išpranašauta Oskaro Milašiaus regėjimuose? Ir ką reikėtų daryti, kad Lietuva kuo greičiau imtų keltis, kad „neišsivaikšiotų“?

Norėdami ieškoti išeičių ir prisidėti prie šviesios, skaidrios Lietuvos sukūrimo, nutarėme kreiptis į šviesius protus – į žinomus Lietuvos menininkus, visuomenės veikėjus, kunigus, prašydami atsakyti į dešimt „Baltosios anketos“ klausimų. Anketa bus spausdinama *Lietuvos žiniose*, *Bernardinuose*, taip pat *Drauge*.

Idėjos iniciatorius Vytautas V. Landsbergis

P. S. Atsakymus prašytume siųsti adresu: UAB „Lietuvos žinios“ („Baltoji anketa“) Kęstučio g. 4/14, LT – 08117, Vilnius arba elektroniniu paštu: vale@lzinios.lt

Ir, jei galėtumėte prie elektroninio laiškelio prikabinti (arba įdėti į voką, jei siųstumėte paštu) savo šeimyninę ar kokią nors kitą mažiau oficialią nuotrauką (pageidautina portretinis kadras), būtume itin dėkingi.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Kviečiame dalyvauti pilietinėje akcijoje! • Kiekvienas turime ir šviesiąją ir tamsiąją dalį • Kūrėjai nesensta • Le Sabre • Pasivaikščiojimas *The Jungle* takais • Spalviniai sąskambiai Ernesto Žvaigždino tapyboje

Klausimai

1. Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to pasiekti?
 2. Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėt su pasididžiavimu ištarti – „Aš esu lietuvis ir tuo labai didžiuojusi“ ir kodėl?
 3. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės kultūros politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?
 4. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės švietimo politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?
 5. Kokių permainų Lietuvos valstybės strategijoje reikėtų pageidauti, norint susigrąžinti masiškai į Vakarus emigruojančią jaunąją Lietuvą?
 6. Lietuva dažnai įvardinama kaip šalis, pirmaujanti pagal savižudybių skaičių. Kodėl taip yra ir ką daryti, kad būtų kitaip?
 7. Ar Jus tenkina tai, kaip Lietuva suvokia ir pateikia save – žinia-sklaidoje ir televizijoje?
 8. Kokios lietuvių nacionalinės savybės Jums atrodo gražiausios, o kokios ne? Lietuvos žmonių moralė, sąmoningumas ir patriotizmas: diagnozė ir perspektyvos?
 9. Lietuvos kultūros, istorijos ar visuomenės veikėjas, kuris yra Jums autoritetas? Ir kodėl?
 10. Kokiais moraliniais principais vadovaujatės savo gyvenime?
- Jei norėtumėte į kuriuos nors klausimus neatsakinėti, paprasčiausiai juos praleiskite.

„Apkabinkime Baltiją“ 1988.09.03.

R. Požerskio nuotrauka

Kiekvienas turime ir šviesiąją, ir tamsiąją dalį

I „Baltosios anketos“ klausimus atsako filosofė Jūratė Baranova

Jūratė Baranova

— Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to siekti?

— Šimtas metų yra kiek per daug aprėpti mūsų vaizduotei. Kad vizija būtų ne utopinė, o konstruktyvi, galėtume svarstyti apie Lietuvą po dvidešimties metų.

Visada savo šaliai linkėjau tapti atvira visuomene. Man patiktų, kad ji ekonomiškai ir socialinių garantijų prasme būtų kažkuo panaši į skandinavų šalį. Norėčiau dar pamatyti Lietuvą, kurioje išnyktų baimė dėl rytdienos ir žmonės taptų laisviau, erdviau ir saugiau gyventi.

— Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėte su pasididžiavimu ištarti — „Aš esu lietuvis ir tuo labai didžiuojuosi“ ir kodėl?

— Jaučiuosi. Bendruomenės jausmas ypač sustiprėja, kai kuriam laikui nutolsti nuo Lietuvos. Imi di-

džiutis tuo, ko jokiais sąmoningomis ar valios pastangomis nusielpnės. Tiesiog tau nutiko gimti šiame pasaulio taške, kuris vadinasi Lietuva, pragyventi čia savo gyvenimą, tapti tuo, kas esi. Gal jauti net ne pasididžiavimą, o dėkingumą. Net neaišku kam — gal tavo — sava ir atpažįstama. Netgi lietūs ir liūdesys. Juoda duona. Ežerai. Nelabai draugingi tavo bendrapiliečiai. Tą ypač jauti grįždamas po kelių mėnesių pabuvimo kitur. Daug basčiausi po pasaulį. Paprastai tai buvo akademinės kelionės — stažuotės, konferencijos, profesiniai mainai. Regis, keliavau vien tik tam, kad galėčiau sugrįžti. Įstringa tas išskirtinis laimingumo jausmas, kurį patiri grįždamas namo. Lektuvas ima leisti Vilniaus oro uoste ir jauti, kaip ima drėkti akys. Pasakai sau: „aš vėl ten, kur man ir priklauso būti“.

— Ar jus tenkina Lietuvos valstybės kultūros politika? Kas joje, jūsų nuomone, keistina?

— Mano galva, politikos nereikia nei pernelyg peikti, nei idealizuoti. Ji — tiesiog būdas kažkaip organizuoti gyvenimą. Kito būdo nėra. Man patiko K. R. Popperio pasiūlytas politikos prilyginimas inžinerinei veiklai. Socialinės konstrukcijos kartais ima strigti kaip ir bet kuri kita mašina. Ją reikia nusietaikyti nuolatos kiek patobulinti, pakeisti tai, kas susidėvėjo, kad ji galėtų kiek įmanoma sklandžiau funkcionuoti.

Niekada nebus tobulos politikos. Visada kažkas strigs. Tam reikia ir pačių piliečių dėmesio — jų budraus atsakingumo. Todėl piliečiai turi būti visada šiek tiek nepatenkinti. Šį nepasitenkinimą politiškai galėtų nukreipti naudinga vaga — išnaudoti pasiūlytas konstruktyvias idėjas, siekdami patobulinti

Nė viena politika negali būti ideali. Ją įgyvendina žmonės, kurie taip pat kartais klįsta.

savo valstybės mašiną. Aš siūlyčiau politikoje nesikoncentruoti ties asmenimis. Desperatiškai vieni politikai keičia kitus, tačiau socialinio darinio funkcionavimas negerėja. Matyt, turėtų vykti daugiau atvirų forumų ir visuomeninių diskusijų konkrečiais kultūros politikos klausimais.

— Ar jus tenkina Lietuvos valstybės švietimo politika? Kas joje, jūsų nuomone, keistina?

— Kartais švietimo politika mane liūdina. Joje pasigendu daktarės Meilės Lukšienės pradėtos Švietimo reformos dvasios. Liko tik raidė. Kuo toliau nuo Atgimimo pradžioje iškeltų idėjų mus nuneša laikas, tuo labiau apsisvelia, subiurokratėja, sumenksta pats švietimo reformos sumanymas. Kartais man atrodo, kad šiuo metu vyksta neišvengiamas bet kurios revoliucijos dėsnių — grįžta senoji dvasia. Gal net karta, būtent senojo mentaliteto prasme. Ji valdo ir pamazū naikina tai, kas revoliucionierių sukurta.

Negaliu dėl to labai peikti švietimo politikos profesionalų. Supratau viena — Lietuvoje labai maža žmonių, kurie norėtų, sugebėtų ir pajęgtų atsidavę, konstruktyviai ir produktyviai dirbti. Jų nedaug. Juos užgožia. Ir labai trūksta daktarės kaip moralinio autoriteto.

— Kokių permąstymų Lietuvos Valsybės strategijoje reikėtų pageidauti, norint susigrąžinti masiškai į Vakarus emigruojančią jaunąją Lietuvą?

— Jaunų žmonių emigracija — šios dienos Lietuvos didžioji bėda. Paradoksas tas, kad nemaža jų dalis išvyksta į Airiją, o juk airiai kažkada taip pat masiškai traukė svetur. Kas nutiko, kad taip apsivertė airių gyvenimas? Prieš kokius penkerius metus, dar tada, kai Lietuva nebuvo įstočiusi į Europos Sąjungą, vyko tarptautinė mokslinė konferencija Vilniuje ir, pamenu, klausiau to paties vieno pagyvenusio airių profesoriaus. Supratau viena — jie sugebėjo išnaudoti Europos Sąjungos fondų teikiamas galimybes, sumaniai susiedami juos su intelektualiu sociumo potencialu, investuodami juos į naujausių kompiuterinių technologijų šuolį.

Lietuvoje daug diskusijų vyksta dėl to, kas turi skirstyti iš Europos Sąjungos fondų atkeliavusius pinigus, tačiau trūksta vizijų, kaip jie bus panaudojami. Jeigu jie bus neatšakingai iššvaistyti — mus prakeiks būsimo kartos. Ir būsime to verti. Jokiais saldžiomis giesmėmis nesustabdysime išvykstančiųjų. Tik ekonominiu stebuklu. Siūlau įtempti visas jėgas ir pažadinti snūduriuojančių politinių atsakingumą ir ekonominę konstruktyvumą.

Kažkada buvau išsigandusi, kad negrįš iš Amerikos ten išvykęs mokytojas mano sūnus. Tada man po ranka pakliuvo britų civilizacijų teoretiko A. Toynbee daugiatomis *Istorijos tyrimas*. Suradau ten vieną idėją, kurią parašiau ir sūnui, ir kurią kartoju visiems į užsienį vykstantiems savo studentams: išejęs iš savo aplinkos ir susidūręs su svetimais veiksmais žmogaus kūrybingumas turi

tendenciją kauptis ir didėti. Tačiau jis išsiskleidžia tik tada, jei išėjusysis sugrįžta. Jei negrįžta, jo energija paskęsta pasaulio neapibrėžtume. Tapti tuo, kas esi, išskleisti savo potencialą galią ir poveikį aplinkai gali tik toje aplinkoje, iš kurios išejai. Mūsų ankstyvoji gyvenimo patirtis, susikaupusi santykių istorija neišdildomai įsirėžia į mūsų asmenybės vidinę erdvę. Ekonominė gerovė neišsemia visos žmogaus poreikių skalės. Asmenybėje slypi galinga potencialas ir troškimas būti pripažintam ir reikalingam kitiems. Jei ji nerealiizuojama, vieną dieną gali įstrigti pats savyje. Niekur nebūsi toks reikalingas kaip tarp savo žmonių.

— Lietuva dažnai įvardijama kaip šalis, pirmaujanti pagal savižudybių skaičių. Kodėl taip yra ir ką daryti, kad būtų kitaip?

— Žmonės žudosi ne tik Lietuvoje ir ne tik šiuo metu. Žudėsi jau antikos laikais. Žudėsi netgi pirmieji krikščionys. Patristikos tėvas Tertulianas skatino pirmuosius krikščionis kankinius ugdyti panieką kūnui, sekant pagonių, t.y. antikos žmonių savižudybių pavyzdžiu. Tik IV amžiuje po Kr. Augustinas knygoje *Dievo miestas* praplėtė draudimo „nežudyk“ trajektoriją. Nežudyk Dievo sukurto žmogaus, vadinasi, nežudyk ir savęs. Tačiau savižudybės negali uždrausti. Nuo jos gali tik sulaukyti. Galbūt – besąlygišku solidarumu. Savižudybės problema, mano galva, vis dėlto šiuo metu daugiau psichologinė nei socialinė. Kaip pastebi psichologas S. Šneidman, kiekviena savižudybė liudija tam tikrą slaptą psichologinį skausmą, tam tikrą nepatenkintą esminį poreikį. Tai gali būti nutrukę asmeniniai ryšiai, gėdos ir pažeminimo patirtis, pažeista kontrolės galia, prarasta globa, sustiprėjęs pyktis ir priešiškas. Gali būti ir kitokių motyvų. Žmonės yra skirtingi, unikalūs. Todėl ir jų krizinės situacijos yra unikalios, kaip unikalūs ir savižudybės motyvai, jų į vieną formulę nesuvesi.

Tai, kad Lietuvoje savižudybių skaičius nuolat didėja, liudija, kad psichologinė mūsų žmonių savijauta yra nesaugi, kad čia daug liūdesio, nekonstruktivumo, nemokėjimo savęs išreikšti, slaptos depresijos, gyvenimo baimės. Žmonės čia dažnai nesolidarūs, priešiški, agresyvūs, nejautrūs vieni kitiems. Netgi ištikus nelaimei toliau tęsia amžiną kovą dėl vietos po saule, dėl neiškių principų ir kriterijų. Gal Lietuvoje tiesiog trūksta paprasčiausios krikščioniškos meilės? Paradoksalu – netgi tarp kultūros žmonių. Netgi tie, iš kurių reikėtų mokytis amžinųjų vertybių, ribinėje situacijoje tampa pajėgūs kalbėti tik apie kriterijus ir standartus. Labai archetipinė lietuvių sąmonė ir situacijai, mano galva, yra Antano Vienuolio *Paskenduolėje* aprašyta Veronikos savižudybė. Ar mes jau išgyvenome tą vienas kito ujimo ir „atpirkimo ožio“ poreikio kompleksą iš savo sąmonės ir pasąmonės? Bijau, kad dar nelabai. Ko gero, išmokome tik užglostyti. Gal tik tuo nuo Veronikos kaimo bendruomenės pasistūmėjome žingsneliu pirmyn. Tačiau viskas nėra taip blogai.

Dešimt metų rašau, kalbu ir leidžiu knygas apie galimas filosofines, literatūrines, psichologines, sociologines savižudybės interpretacijas. Manau, kad būtina „išleisti džiną iš butelio“, problemos negalima stumti

Išėjus iš savo aplinkos ir susidūrus su svetimais veiksmais žmogaus kūrybingumas turi tendenciją kauptis ir didėti. Tačiau jis išsiskleidžia tik tada, jei išėjusysis sugrįžta.

į tamsą, ją galima įveikti tik solidarumu ir racionaliu blaivumu. Apie tai skaitau praktinės filosofijos kursą ir savo filosofijos specialybės studentams, ir Socialinės komunikacijos instituto, ir Tarptautiniame vadybos ir ekonomikos universitete (ISM). Jauni žmonės pajėgūs suvokti problemą, jos esmę ir sudėtingumą, kiekvieno atsakomybę. Visi išsiskirstome suvokę kelis būtinus prevencijos principus. Išime name, kad būtina: į savižudybę linkusį žmogų vertinti kaip asmenybę, užmegzti nuoširdžius santykius, nesiginčyti, klausinėti, būti dėmesingam klausytojui, įkvėpti viltį ir skatinti kreiptis į specialistus. Tačiau potencialių savižudžių visada bus daugiau nei juos gelbstinčių specialistų. Todėl kiekvienam reikėtų išmokyti ir išdrįsti (tai ne visada yra lengva) paprastai ir nuoširdžiai nusiminusio artimojo paklausti „Ar tu negalvoji apie savižudybę?“ Net jei apsiriksime, sako psichologas Earl Grolman, yra mažesnė bėda negu ta, kuri gali nutikti, mums neištiesus pagalbos rankos.

— Kokios lietuvių nacionalinės savybės jums atrodo gražiausios, o kokios ne? Lietuvos žmonių moralė, sąmoningumas ir patriotizmas: diagnozė ir perspektyvos.

— Lietuviai paprastai didžiulį savo darbštumą. Tai iš tiesų pagirtina savybė ir man ji patinka. Aš pati šiek tiek linkusi į darboholiją. Darbštumas liudija žmogaus patikimumą. Tačiau ir darbštumas turi turėti kokią nors aukštesnę tikslą. Nes kitaip niekuo nesiskirsime nuo

skruzdėlių. Dėl ko dirbame? Dėl gerovės? Iš gyvenimo baimės? Nemokėjimo daryti nieko daugiau? Ar darbas neužušuoja ir neužgožia meilės artimajam, vyrui, vaikui, draugui, praeiviui, tolimam Tailando gyventojui dėl jį ištikusios nelaimės? Ar darbštumas neliudija mūsų polinkio susikoncentruoti ir susitelkti į save? Palinkėčiau išleisti į savo širdis daugiau erdvės – gal šiek tiek nuotykių ir avantiūros. Ir, žinoma, daugiau šilumos. Reikėtų atsibusti iš to begalinio stingdancio šalčio, kaustancio mūsų sielas, iš to nuolatinio sakymo „ne“. Nuolatos liepiame kitiems (o gal ir sau) kažko nesakyti, nerašyti, neskaityti, nematyti, negalvoti, nesvajoti, nemylėti, negailėti ir t.t. Nietzsche tokį polinkį sakyti „ne“ vadino ressentimentu, t.y. nuolatinę nuoskauda dėl kitų pranašumo ir nepasitenkinimo pačiu savimi.

Mes piktinamės, kad kažkas kažką sako, kažkas kitaip rašo, kažkas kitaip galvoja, kitaip kuria filmus ar spektaklius. Kodėl? Sakyme kažką patys, sakyme kitaip, nesvarbu kaip, kaip pajėgiame: mokykimės teigti gyvenimą savimi, sakyti jam „taip“ savo energija ir laikysena. Tik tada, kai išmoksime vertinti naują, entuziazmą, iniciatyvą, praktikuoti smegenų šturmą, imsime generuoti naujas idėjas ir produkuoti atečiai perspektyvą teikiančius projektus. Ne tik kultūroje, bet ir politikoje ar ekonomikoje – visos sferos neatskiriamos viena nuo kitos. Tada iš tiesų suklestėsime kaip bendruomenė. Atsikratykime kompleksų ir atpalaiduokime savo kūrybinę galią – toks

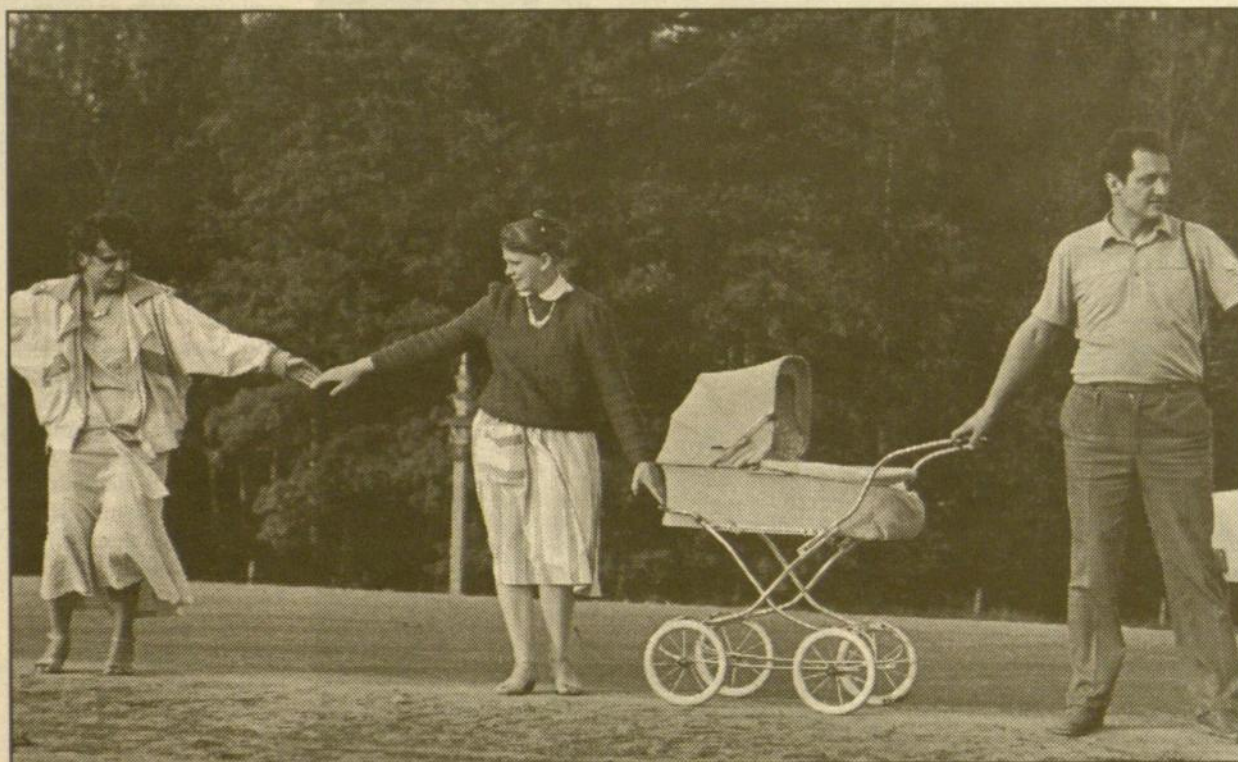
būtų mano palinkėjimas mums visiems.

— Lietuvos kultūros istorijos ar visuomenės veikėjas, kuris yra jums autoritetas? Ir kodėl?

— Neskatinu nei savęs, nei kitų remtis autoritetais. Tai – viduramžių ir autoritarinių bendruomenių praktika. Didžiausias autoritetas kiekvienam mūsų turėtų būti blaivus protas ir sveika nuovoka. Kas neišmoksta pasitarti pats su savim, neišgirs ir ką konstruktivaus jam pasako kitas žmogus. Todėl skatinu jaunus žmones: mokykitės mąstyti ir ieškokite dvasios draugų. Jei nerandate tarp gyvųjų – ieškokite tarp mirusiųjų, sakė antikos stoikas Seneka. Ieškokite artimų autorių – skaitykite knygas. Mano gyvenime man didžiausias moralinis autoritetas buvo močiutė, dar devyniolikta me šimtmečio gimęs žmogus. Nemačiau kito žmogaus, kuris taip oriai ir išmintingai, nepakeldamas balso ir nieko nedramatizuodamas, būtų mokėjęs priimti gyvenimą. Lai-kysena man atrodo svarbiau už išsilavinimą ir parašytas knygas. Kai kada atiduodu duoklę savo buvusiems mokytojams, pripažįstu, ko iš jų išmokau, bet kai jie pasirodo silpni, išvelia į smulkias intrigas ar įpuola į ekspansyvią isteriją, suprantu – žmogaus prigimtis silpna. Kiekvienas mūsų turbūt turime blyksnių ir šviesiųjų, ir tamsiųjų dalių. Kai kada susiliečiame šviesiąja. Būtent tais būties blyksnių momentais ir galime bet kada tapti vienas kitam autoritetu.

Nukelta į 8 psl.

Ar mes jau išgyvenome tą vienas kito ujimo ir „atpirkimo ožio“ poreikio kompleksą iš savo sąmonės ir pasąmonės? Bijau, kad dar nelabai. Ko gero, išmokome tik užglostyti.

Baltijos kelias 1989.08.23.

R. Požerskio nuotrauka

Kūrėjai nesensta

Pasitinkant naujausią Julijos Švabaitės–Gylienės knygą

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Laimingi žmonės — kūrėjai. Jiems besirikiuojanti metų eilė mažai tereiškia, nes jų gyvenimo pasiekimai matuojami kitu matu — kūryba. Kol kūrėjas kuria — jis yra amžinai jaunas...

Tai ypač galima pasakyti apie Juliją Švabaitę-Gylienę, kurios naujausios knygos, humoristinių apsakymų *Draugų laivelis*, sutiktuvių vakaras įvyko š. m. gegužės 19 d. Lietuvių dailės muziejuje — Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois. Nors vos už poros dienų (g. 1921 m. gegužės 21 d.) Julija ruošėsi švęsti brandaus amžiaus jubiliejų, jos jaunatviška, giedra nuotaika ir kūrybiškumas neleidžia net pagalvoti apie besikraunantį metų našą. Apsupta savo keturių vaikų, marčių — žentų, dvylikos vaikaitių ir gausių gerbėjų, skęstanti rožių glėbiuose ir nuoširdžiuose susirinkusių linkėjimuose, tą gegužės vakarą *Draugų laivelio* autorė šventė savo kūrybos pilnatvės šventę.

Juliją Švabaitę — Gylienę galime vadinti rašytoja, galime vadinti poete. Tarp jos devynių knygų yra tik trys prozos, kitos — poezija. Tačiau autorės proza turi savo svorį: romanas *Stikliniai ramentai* (1985 m.) yra laimėjęs *Draugo* skelbtą romano konkursą (2004 m. išleistas ir

Lietuvoje); *Gabriuko užrašai* (1973 m.; antra laida 1993 m. Lietuvoje; pažymėtina, kad knygelėje pasakojama apie jaunameticio berniuko — Gabriuko — gyvenimą Australijoje ir jo pasiruošimą emigruoti į Ameriką, kur knygos autorė su visa šeima persikėlė 1960 metais); *Draugų laivelis* — 2006 m.

Visgi J. Švabaitė — Gylienė lietuvių literatūroje visų pirma užsirekomendavo kaip poetė, eilėraščių pradėjusi spausdinti nuo 1935 m. *Ateityje, Naujojoje vaidilutėje, Naujojoje Romuvoje*. Yra išleidusi šias poezijos knygas: *Vynuogės ir kaktusai* (1963 m.), *Septyni saulės patekėjimai* (1974 m.), *Vilties ledinė valtis* (1981 m.), *Tu niekur neišėjai* (1991 m. — ši knyga išleista Lietuvoje), *Žiemos erškėtis* (1994 m. — apdovanota Lietuvių rašytojų draugijos premija); *Kur šių naktį nakvos* (2002 m.).

Julijos Švabaitės poezija šilta, galėtume sakyti — net moteriška, bet labai nuoširdi, jautri aplinkai ir joje sutiktiems žmonėms, ypač nelaimės ar nedalios ištiktiesiems (pvz., *Kur šių naktį nakvos* — apie benamius vaikus Lietuvoje). Kaip ir kone kiekvieno egzodo rašytojo ar poeto, J. Švabaitės kūryboje atsispindi tėvynės ilgesys, šmėkščioja netekties šešėliai, sutinkami kasdieniai šeimos, gyvenimo kelio vingiuose pasitaikantys rūpesčiai ir džiaugsmas.

Draugų laivelis — sukelia kitokią nuotaiką, kuri iš esmės jau švystelėjo ir *Gabriuko užrašuose*. Autorė moka pasakoti ir žvelgti į savo ap-

linką su humoru, lengva (bet nepikta) ironija. Knyga padalinta į du pagrindinius skyrius: „Geriausias vaistas“ ir „Draugų laivelis“. Pratarėje poetas Julius Keleras klausia: ar lietuviai moka juoktis? Julija Gylienė septyniolikoje ilgesnių ar trumpesnių apsakymėlių įrodo, kad visgi taip — lietuviai, kai reikia, moka ir šypsotis, ir nusijuokti, ir net nusikvototi. Autorė tvirtina, kad galima į tą patį įvykį, situaciją, nepalankią aplinkybę žvelgti dvejopai — dėl to sielvartauti, gražyti rankas arba nusijuokti. „Juokas — geriausias vaistas“, — tai ne vien gydytojų nuomonė, bet ir Julijos Gylienės patarimas. Rūškana nuotaika apsunkina ne tik paties žmogaus gyvenimą, bet neigiamai paveikia ir jo aplinką, todėl *Draugų laivelyje* randame savo „nuotykius“ išgyvenančius Vincą ir Alesę Šilinius, jų „velnio apstėstą“ kaimyną Simą, ieškančią paties Marcijoną, šmaikščią moterišką Ceciliją ir gausybę kitų veikėjų, šalia ypač šiltais žodžiais, labai tikroviškai pavaizduotų vaikų („Sveika Marija, nebarstysiu grūdų“, „Mylimas gyvulėlis“). Kai kurie apsakymėliai apie vaikiškus nuotykius tarytum atliepia *Gabriuko užrašus*, kur autorė ne tik labai vykusiai nusileidžia į vaiko pasaulį, bet ir skaitytoją ten nusiaveda. Tame pasaulyje maži, iš pažiūros nereikšmingi ir kasdieniški nuotykiškai virsta graudžia širdgėla, kurią tegali išgyventi vaikas, bet nesupranta suaugusieji. Tačiau autorė nepalieka slogios, beviltiškos nuotakos (juk apsakymėliai — humoristiniai!), stengiasi „visas problemas teigiamai išrišti“.

Jeigu autorė su meile pasakoja apie vaikus, tai suaugusiems kartais nepagaili ir šaižesnių žodžių. Apsakymėlių veikėjai — daugeliu atvejų pensininkai, truputį užsispyrę („Le Sabre“), neatsisakantys jaunystės svajonių, matydami pasaulį ne tokį, koks jis iš tikrųjų yra, bet tokį, kokį matyti norėtų. Tačiau J. Gylienė moka pasakoti. Jos „suvalkietišku“ atliepiantis (autorė gimusi Vilkaviškio apskr., Alvito vls.) stiliumi sodrumas, žodžių šmaikštumas suteikia skaitytojui tikrą malonumą. Štai kaip Mikalauckas pasakoja savo bičiuliui apie viešnagę Floridoje, paklaustas, ką gi ten per dienų dienas veikia pensininkai: „Na, tie, kurie labai dikti, tai sėdi saulėje prie vandens, ant sudedamų kėdučių,

Julija Švabaitė-Gylienė

**DRAUGŲ
LAIVELIS**

Humoristiniai apsakymai

pasidėję pilvus ant kelių. Moterys išsipusčiusios, plaukai kaip perkūnsargiai, krūtinės, kaip arbūzai... O vėjas, vėjas! Naktimis tai net baigina, lyg dejuoja, lyg kas brazdinasi. Atsibundi išprakaitavęs, o čia ne koks įsilaužėlis, o tik vėjas kaukia, atsisukęs nuo marių. O kai prie to visko pripranti, tai tik gyvenk ir džiaukis amžinąja vasara, gardžia, rūkta ir visokia žuvm, šviežiais vaisiais ir visokiom idomybėm, apie kurias tau papasakoti reiktų daug laiko.“ („Saulės miestas“, 93 psl.). Arba: „Jos kojų gyslos mėlynos, pirštų panagės purvinos, o nagai nulakuoti raudonai, kaip lūpos. Rankas laikydavo delnais į viršų, kad nebūtų matyt išsišokusių gyslų. Pirštai jos tai susisukę jau tango šoka, o ant tų pirštų net keli žiedai! Tai vis prieš tuos kostiumierius puošdavosi. Kelnes nešiodavo plačias, o baltą bliuzę su labai iškirtu kaklu. Aukšta, plaukai nudažyti juodai, kaip varnos, kuodas ant viršugalvio. O buvusi kadaise graži moteris...“ („Velnio apstėstas“, psl. 113). Tačiau autorė nevengia senoviškų barbarizmų, nes „taip tie žmonės kalba“. Žinoma, galima sakyti, kad tos „kalbos puošmenos“ tarytum suteikia veikėjams kažkokio autentiškumo, bet tikrai be jų apsakymėliai nebūtų nukentęje.

Draugų laivelio patrauklumą padidina ir iliustracijos, kurių autorė — jauna dailininkė Laima Švabaitė — Petruilienė. Iliustracijos palyginti kuklios, nesistengia rungtyniauti su tekstu, tačiau jos labai paprastos ir šiltos. Bendros abiejų „Švabaičių“ pastangos vienos kitas papildė, praturtina.

Nauja Amerikoje gyvenančio autoriaus knyga šiuo metu pas mus jau reta viešnia, todėl sveikiname Juliją Švabaitę — Gylienę su devintuoju „kūdikiu“, linkėdami nepamiršti ir poezijos mėgėjų — netrukus išleisti naują eilėraščių rinkinį.

Julija Švabaitė — Gylienė. *Draugų laivelis*. Humoristiniai apsakymai. Viršelis ir iliustracijos dail. Laimos Švabaitės — Petruilienės. Išleido Lietuviškos knygos klubas 2006 m. Čikagoje. Spausdino *Draugo* spaustuvė. Minkštais viršeliais, 125 psl. Gaunama ir *Draugo* knygnešelyje.

Rašytoja Julija Švabaitė — Gylienė su dail. Laima Švabaitė — Petruilene. J. Kuprio nuotrauka

ant sudedamų kėdučių,

„Le Sabre”

JULIJA ŠVABAITĖ-GYLIENĖ

— Šilini, — keipėsi į savo žmogų Alesė (ji vadina Šilinį pavarde tada, kai nori padaryti jam didesnio įspūdžio savo kalba), — Mes jau tikrai turime pirkti naują automobilį. Vis dažniau stoja... Kaip ilgai gali šitaip tęstis?

— Na, ko tu nori? Mūsų „Le Sabre” dar labai gerai važiuoja. Aš keliasdešimties tūkstančių dolerių neturiu. Toks, kaip mūsų šis, naujas dabar kainuotų gal dar brangiau.

— Taip, taip, žinau, kad jeigu šis „Le Sabre” būtų naujas, tikrai neįpirktume. Bet pirmiausia, jis jau labai senas, net 1968 metų. O antra, tikrai gėda važiuoti, kai visi kiti su naujais... Prie bažnyčios net žiūri atsisukę...

— Žinoma, kad žiūri, nes niekas tokio automobilio neturi...

— Vinculi, juk jau jis tikras „junk”, — nenusileidžia Alesė. — Atsilupinėjęs, dažai nusitrynę, visur įlenkimai, įbrėžimai, jau neužlyginsi, nors ir kaip tupinėji...

— Nebalzgink man galvos! Aš tą automobilį myliu, jis kaip mano dešinė ranka: tarnauja jau daugelį metų. Nenoriu kito! O kadaise pirkau irgi jau nenaują. Ir ligi šiol ištikimai tarnauja... Patogus, daug vietos.

— Kam mums tos vietos? Mums nereikia tokio didelio gramozdo. Juk esam tik dviese. Nusipirktume nedidelį, naują...

— Kas iš tų tokių nedidelių? Ir atsisėst nepatogūs, ir nėra kur pasidėt daiktų... Ir pavojingiau važiuot su tokiais mažais...

O visi važiuoja. Ir didesni ponai negu tu. Ir visiems užtenka vietos, tik ne tau. Žmonės žiūri ir turbūt juokiasi, kad, va, Šiliniai tokie vargšai arba labai skūpūs... Užaugino vieną dukterį, išleido už bagoto vyro, o patys gyvena...

— Kaip gyvena? — nutraukė jos kalbą Šilinis. — Ar tai jau tu norėtum palocių? Ar šis mūsų namas nepatogus, nešiltas? Čia netoli Jaunimo, centras, bažnyčia, parduotuvės... O ar nepradėsi dejuoti, kad reikėtų į užmiestius keltis?

— O kodėl ne? Bet pirmą automobilį...

— Man senatvėje nereikia naujo automobilio. Mano gyvenimui užteks ir šito. Nekvaršink man galvos!

— Va, ir kvaršinsiu. Kaip tik senatvėje reikia gražiai pagyventi, gražiai apsirengti, nieko sau negailėti. Ar nenusipelnėme, visą gyvenimą sunkiai dirbę, kaip sako ir Aldona su Re-

migijum? O kad jau nieko nereikia, tai kodėl anąsyk pirkaisi tokią brangų peruką, ar ne gražiau ir jauniau norėjai atrodyti? O dabar ir tuos kelis plaukus ant galvos dar žadi dažyti, tai prieš ką jau?

Šilininė niekaip nenorėjo nusileisti. Jos pažįstamos pensininkės jau seniai važinėja naujais automobiliais, ir ką tu joms padarysi? O ji net nevairuoja. Šilinis neleidžia, sako, dar sudaužysi mano „Le Sabre”...

O tas „Le Sabre”... Ne tik vasarą, bet ir tada, kai jau pradeda šalti, dažnai neužsiveda. Pukši, šauda, leidžia visokius nepadorius garsus. Žmonės žiūri išėję iš bažnyčios, nors į žemę lišk... O Šilinis sau nieko, net ima švilpauti. Kai jau būna labai blogai, tada šaukiasi savo mechaniką, dar iš Lietuvos laikų pažįstamą, kuris tą jo „Le Sabre” vis taiso ir taiso. Šilini net nuramina, — va, štai turįs tokį retą, seną ir vertingą automobilį... Sako jis, kad studentai universitete, kur jo anūkas studijuoja inžineriją, specialiai perką senus automobilius. Pataiso juos, nudažo ir važinėja.

— Studentai tai studentai, jiems viskas tinka, — nenusileidžia Alesė. — Mes ne studentai, ir nesam kokie biedniokai...

Jai iki gyvo kaulo jau nusibodo tas nuolatinis taisymas, tos vis naujos išlaidos... Kad suskaičiuotų, gal jau ir naujam, šiek tiek pridėjus, užtektų. O jis kalba apie keliasdešimt tūkstančių...

Net žentas Remigijus neprikalbina savo uošvio, kad reiktų naujo automobilio.

— Gal mes kiek prisidėtume? — nedrąsiai siūlo Aldona, nors žino, kad jos tėtis prie pinigų, lengvai galėtų ir pats naują nusipirkti.

Kai juodu su Remigijum kartu atvažiavo Padėkos diena, vieną vakarą, Šiliniui užmigus, sėdėjo visi trys ir tarėsi, ką reiktų daryti.

— Pradurkim padangas! — nusijuokė Aldona.

— Tai nusipirks naujas, — sakė Remigijus.

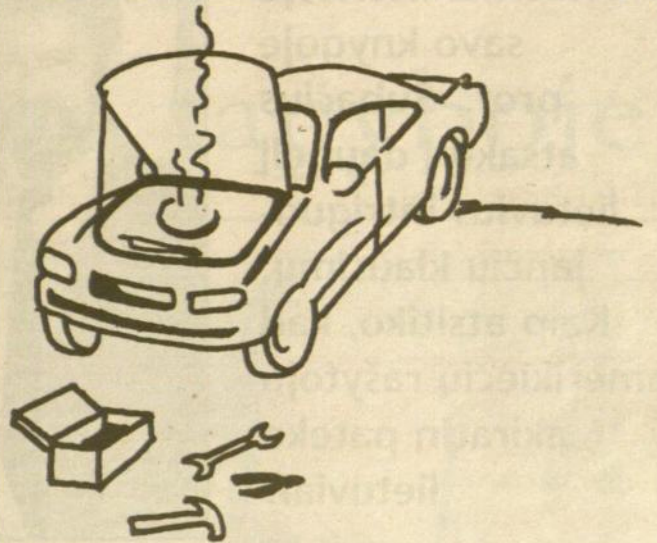
— O aš jau žinau, ką daryti! — net pašoko iš vietos Šilininė. — Kai kurią naktį jis bus užmiges, nuvežkim tą jo „Le Sabre” toli toli už Čikagos ir palikim... Sakysim, jog kažkas pavogė.

— Oi, mamytė, tik patektumėte į bėdą. Jei policija rastų, išaiškintų, dar nubausytų už melą.

— Reikia taip sugadinti, kad neįtartų ir kad jau negalėtų pataisyti net tas jo pažįstamas mechanikas, — juokėsi Remigijus.

— Jau jis ir taip įtaria, net kaimynus. Kai kartais palieka automobilį gatvėje, o rytą niekaip neužveda, tai sako, galbūt kaimynų išdykėliai vaikiai tyčia ką nors padarė, — nudejavo Šilininė.

Taip nieko ir nenutarė... Per dienas Šilinis triūsia prie to savo automobilio. Krapštinėja, šveičia, tepa, la-

kuoja, dažo... O tas „Le Sabre” vis vien, nei iš šio, nei iš to, užsispiria, ir daryk, ką nori... Kaimynė Burbulienė neiškentusi atsisakė su jais kartu į bažnyčią važiuoti, nes, lyg tyčia, kai tik ji atsisėda, automobilis pradeda kalenti, pupseti ir sustoja...

O bagažinė, bagažinė... Ko ten nėra: du kirvukai, nežinia kam, senos virvės, vinių dėžė, kibiras, šakė, sniego kastuvai, praleidžiantis čia ir žiemą, ir vasarą, seni, sudrįskę alyvuoti rankšluosčiai, šepetys, tuščios skardinės, senas, rudas, suplyšęs švarkas, lietaiškis, lietaiškis, kopėčaitės, popierinių servetėlių gniužulas, plaktukas, kūjis, atsarginė padanga, surūdijusios vielos gabalai, laužtuvas, dviračio balnelis, laistytuvas...

— Ir kam visa tai vežiotis? — stebisi Šilininė. O jis neleidžia jai nieko iš automobilio bagažinės išimti.

— Žiūrėk, kaip puikiai eina! — ne kartą smarkiau paspaudžia gažą Šilinis.

Ir sustabdė vieną kartą jį policininkas. Per lėtai, norėdamas neperkrauti, važiavo. Ir prie pat namų... Geras žmogus pasitaikė, lietuvis. Nesurašė protokolo ir nepareikalavo įpust, mat tą dieną juodu su Mikalaucku buvo paragę...

Vieną dieną, negalėdamas pakęsti Alesės grizijimo, parsinešė Šilinis didelį pluoštą visokių brošiūrų, reklamų, automobilių kompanijų skelbimų. Ant stalo pasidėjęs vartė, skaitė kainas, dūsavo, vėl vartė, o vis vien, dideliame Alesės nusivylimui, apsisprendė dar palaukti.

Jau jau kartą išsirinko vieną, rengėsi važiuoti. Ir kaina pasitaikė ne per didžiausia. Bet tuo metu atvyko iš Lietuvos pusbrolio sūnus Antanas verslo reikalais su kažkokia delegacija. Važinėjo po Ameriką, sustojo ir Čikagoje, užsuko vieną dieną ir pas Šilinius. Ir lauktuvų atvežė, pasisakė, kad gyvenęs labai gerai, nereikalingas jokios paramos, kad Vilniuje važinėja nuosavu „Mercedes”...

— O kokį automobilį turite jūs, dėde? — paklausė giminaitis.

— „Le Sabre”. Ale jau 1968 metų. Maniškė vis nerimsta, nori naujo.

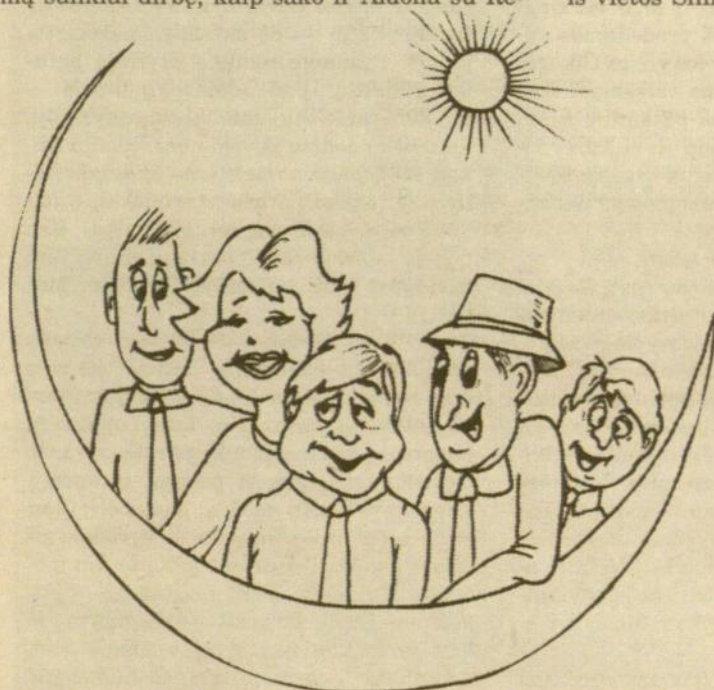
Apžiūrėjęs automobilį, Antanas tik kraipė galvą.

— Dėde, juk tai labai brangus automobilis! Jūs nežinote, kiek toks dabar kainuotų Lietuvoje! Juk tai seniena, seniai tokių niekas negamina. Jūs tik pagalvokite — už šį automobilį Lietuvoje gautumėte tūkstančius dolerių! O pervežimas laivu tekainuotų tik apie tūkstantį su viršum...

Šilininė net išsiziojo. O jos žmogus patenkintas šypsojosi ir glostė savo krūtinę.

Paskui paplojo giminaičiui per petį ir tarė savo Alesėi:

— Dabar tai jau tikrai kito automobilio nepirksim. Vešim šitą į Lietuvą.

Neseniai išleistoje savo knygoje prof. Subačius atsako į daugelį lietuvių intriguojančių klausimų. Kaip atsitiko, kad amerikiečių rašytojo akiratin pateko lietuviai?

Prof. G. Subačius, prof. Violeta Kelerienė, Undinė Uogintaitė, Stanley Balzekas, Jr.

Karilės Vaitkutės nuotr.

Pasivaikščiojimas *The Jungle* takais

LAIMA APANAVIČIENĖ

Upton Sinclair romano *The Jungle* romano šimtmetis vėl sujungia Čikagą. Romanas, kažkada „sukėlęs ant kojų“ Amerikos valdžią ir privertęs ją priimti naujus dokumentus dėl maisto, vaistų bei mėsos kokybės, tebėra aktualus ir šiandien. Ir nors seniai rašytojo aprašytoje vietovėje nebėra kiaulių aptvaruose, nebėra smarvės, darbininkų, slidinėjantių garduose, ir sunku patikėti, kad čia kažkada egzistavo tikros „džiunglės“, romanas šiandien ne tik aktualus, bet ir madingas. Šio romano įtakoje gimsta net meno kūriniai.

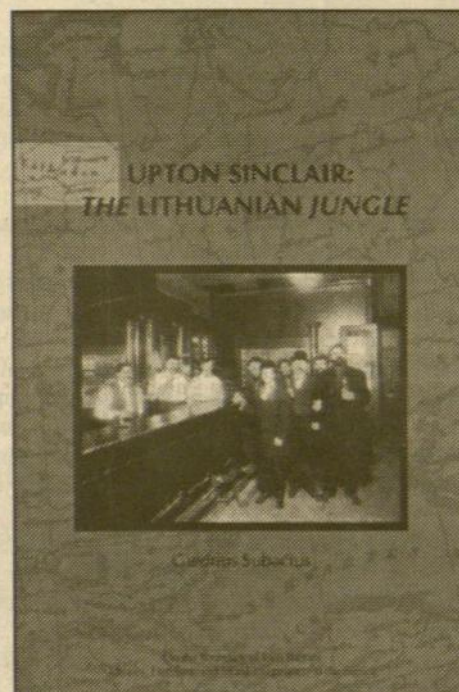
Štai amerikiečių menininkė Lauren Adams 2006 m. sukūrė „Jungle Tender“ — tapetus, kuriuose pavaizduoti mėsos gabalai, Stacey Kirby 2006 m. nutapė paveikslą, kuriame nupiešti juodai rudi druskos gabalai, senos svarstyklės ir popieriun suvyniota mėsa, o Čikagos gatvėmis važinėja automobilis, kurio numeris — „Jungle1“ ir t. t. Apie tai, pradėdamas savo knygos *Upton Sinclair: The Lithuanian Jungle* pristatymą, papasakojo šios knygos autorius Lituaniistikos katedros Illinois universitete profesorius Giedrius Subačius, balandžio 29 d. Balzeko lietuvių kultūros muziejuje.

Ką autorius žinojo, ir ar iš vis žinojo, apie lietuvių prieš pradėdamas rašyti savo romaną? Kur tos vietos Čikagoje, kuriose vyko romano veiksmas? Kas tas Upton Sinclair, kas paskatino jį parašyti šitą romaną, kaip jis jį kūrė? G. Subačius vedė klausytojus savo tyrinėjimų takais, ir, atrodo, jam pavyko įtikinti juos savo išvadų teisingumu.

Bet apie viską iš pradžių.

G. Subačius lygiai taip pat, kaip ir kažkada *The Jungle* autorius, su užrašų knygtute rankose žingsnis po žingsnio keliavo U. Sinclair nueitais takais. Apklausi net begalės žmonių, apžiūrėtos visos galimai su romanu susijusios vietos, peržiūrėta gausybė to meto spaudos leidinių, padaryta aibė nuotraukų. G. Subačiaus knygoje nagrinėjami 4 pagrindiniai dalykai, susiję su lietuviškumu: priežastys ir šaltiniai, paskatinę U. Sinclair rašyti apie lietuvių, kalba, vardų savininkai ir vietos, kuriose vyko romano veiksmas.

Tad kodėl U. Sinclair savo romano herojais pasirinko lietuvių? G. Subačius daro prielaidą — tai, kad romane aprašo-

mi būtent lietuviai, nulėmė dvi priežastys: lietuviškos informacijos šaltiniai bei žurnalisto Ernest Poole Kaztauski straipsniai juose ir lemiamą priežastimi tapo atsitiktinis rašytojo patekimas į lietuviškas vestuves.

Rašydamas apie lietuvių, U. Sinclair romane iš viso pavartojo 194 lietuviškus žodžius, iš jų — 69 skirtingi, nesikartojantys. Pirmame romano skyriuje lietuviškų žodžių panaudota daugiausia — 45. Penktame ir vienuoliktame skyriuose lietuviškų žodžių iš viso nėra. Įdomu tai, kad 1905 metais išleistame leidinyje lietuviški žodžiai parašyti tarmiškai, o jau 1906 m. — bendrine lietuvių kalba. Kas padėjo amerikiečių rašytojui tarmiškai užrašyti žodžius parašyti bendrine kalba?

Toliau Giedrius Subačius kalbėjo apie knygoje pavartotus lietuviškus vardus. Iš viso romane *The Jungle* paminėta 14 lietuviškų pavardžių. Tarp populiarių pavardžių yra net Lietuvoje reta pavardė Graižiūnas. Lyginant pirmąjį ir antrąjį knygos variantą įdomu pastebėti, kad moterų pavardės rašomos su vyriškos giminės galūne, o antrame galūnės jau moteriškos giminės. Pvz., Lukoszius — Lukošaitė, Elena Jasaitis — Jasaitytė. Iš kur amerikiečių rašytojas žinojo tiek daug lietuviškų pavardžių? G. Subačiaus

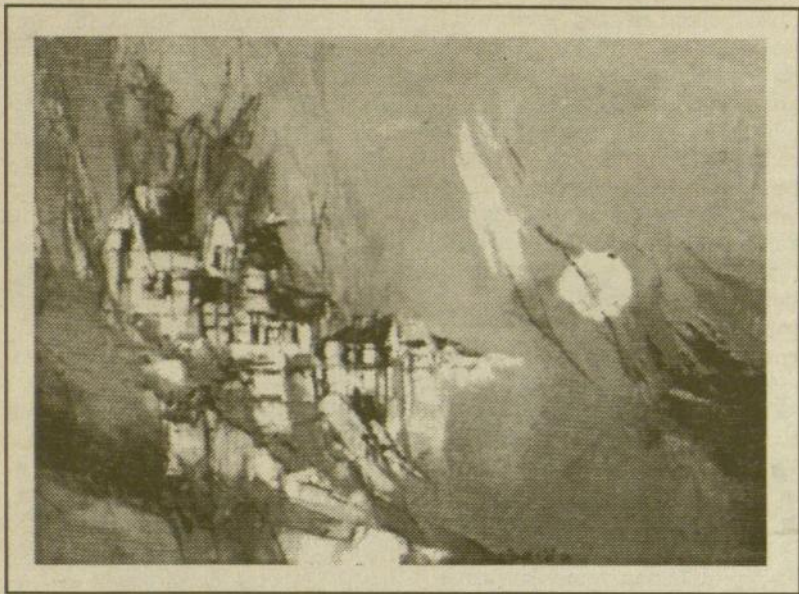
Nukelta į 8 psl.

Čikagos skerdyklų rajonas—1980 m.

J. Kuprio nuotrauka

Spalviniai sąskambiai Ernesto Žvaigždino tapyboje

IEVA ŠADZEVIČIENĖ

Dekoratyvi ir linksma, švelni ir svajinga – taip būtų galima apibūdinti neseniai Čiurlionio meno galerijoje, Jaunimo centre, eksponuota Ernesto Žvaigždino tapybos darbų parodą. Ekspresyvos ir ryškios spalvos vienos drobės pavirsta pastelinėmis, tarsi pro miglą švytinčiomis, kitose šalia kontrastingų abstrakcijų, ryškiaspalvių natiurmortų glaudžiasi gelsvai balkšvi miesto peizažai, virš jų kylančių angelų figūrų perkelti į neegzistuojantį laiką. Daugelyje drobių E. Žvaigždino tapyba emociinga ir ekspresyvi, daugiausiai pastozinė: tiršti, faktūriški potėpiai kūriniams suteikia reljefiškumo ir energijos. Dažnai vaizduojamų objektų kontūrai brėžiami teptuko kotu, kuo dar sustiprinamas darbų daugiasluoksniškumas. Abstrakčiose kompozicijose žaidžiama spalvų sąskambiais, kartais atsiranda schematizuotų figūrų motyvas. Augalinės kompozicijos vienur geometrizuojamos, kitur pražysta dekoratyvinėmis gėlėmis. Į spalvingą tapybinį stilių įsilieja ir kitoks švelnesnis, pastelinis darbų ciklas, daugiausiai eksperimentuojama rūke rymancio miesto tema, angelų figūrų motyvais.

Vienos įdomiausių E. Žvaigždino drobių –

abstrakčios ar abstraktizuotos kompozicijos, kur žaidžiama spalviniais sąskambiais, spalva, tonu, faktūra. Kartais čia pasirodo ir keliaujančių figūrų motyvas, daugiau kaip kontrastingų spalvinių derinių žaismas. Iš abstrakčių fonų išnyrančios figūros schematizuotos ir geometrizuotos. Ryški fono raudona apsupa dvi mėlynas – tamsesę ir šviesesnę – keliaujančias menamon įkalnėn figūras. Intensyvi raudona ir gili mėlyna – dvi iš trijų pagrindinių spalvinio trikampio spalvų (geltona, raudona, mėlyna). Pirminis raudonos – fono, ir mėlynos – figūrų, spalvų santykis užkoduoja „pradžią“ sustabdytą šioje drobėje: intensyvus ir ekspresyvus jų virsmas sustoja laike. E. Žvaigždino abstrakčiosios drobės – kaip ir daugelis kitų jo darbų – linksta į laisvąją, emociingą ir spontaniškąją abstrakčiosios dailės

E. Žvaigždino abstrakčiosios drobės – kaip ir daugelis kitų jo darbų – linksta į laisvąją, emociingą ir spontaniškąją abstrakčiosios dailės kryptį, kuri susiformavo fovizmo, ekspresionizmo ir futurizmo įtakoje.

kryptį, kuri susiformavo fovizmo, ekspresionizmo ir futurizmo įtakoje. Ryškūs spalviniai santykiai ir pastozinis potėpis sukuria medžiagišką, iškilų tapybinį paviršių, kuris į žaidimą traukia ne tik drobės esančias spalvas, bet į šešėlių žaismą: kintant apšvietimui, kinta ir kūrinių paviršius. Viena tokių abstrakčių kompozicijų – švelnesnės alyvinės spalvos fone suskambantis ryškiai raudonas keturkampis. Šiltų spalvų grupei priklausanči raudona, kaip ugnis ir gyvybė kontrastuoja blankesnei, pasyviai alyvinei, šaltai spalvai. Riebus dažų potėpiai į dvispalvę kompoziciją įneša reljefiškumo ir kintamumo.

Tarp abstrakcijų ir natiurmortų pereinamąją vietą užima augalinės kompozicijos: jos ryškiaspalvės, linksmos, kartais turinčios ir netikėtų motyvų. Pavyzdžiui, kontrastingo, schematizuoto tropinio augalo žieduose įjungiamos antropomorfines detales: mus iš drobės stebi kelios poros akių, galbūt žmoniškų, o galbūt paukščių. Šiame darbe išryškėja tapytojo mėgstama spalvinė dermė: intensyvi ir ryški dangaus mėlyna suaktyvinama švariais baltos, raudonos ir geltonos potėpiais, sukuriančiais nuotaikingą atmosferą.

Kiti augaliniai natiurmortai natūralistiškesni, labai dekoratyvūs, kaip pavyzdžiui, diptikas, vaizduo-

Dail. Ernestas Žvaigždinis

MARIJA GIMBUTIENĖ

...iš laiškų ir prisiminimų

MARIJA GIMBUTIENĖ... iš laiškų ir prisiminimų. Vilnius 2005.

M. Alseikaitės-Gimbutienės gyvenimo retrospektyva: Lietuvos mokslininkų bei menininkų prisiminimai; JAV kolegų bei bičiulių pasisakymai; artimųjų liudijimai ir Jurgio Gimbuto dienoraštinės autobiografijos dalis; Marijos Gimbutienės laiškai.

Knygą įsigyti paštu: (paprastu) — 40 JAV dol. ; oro — 50 dol.

Leidykla „Žaltvykslė“,

A. Vivulskio g. 7-208, LT-03321, Vilnius, Lithuania.

Ernestas Žvaigždinas

Atkelta iš 7 psl.

jantis saulėgražas. Gėlės pražysta linksmomis, fovistinėmis spalvomis: čia suskamba geltona žiedų spalva, kontrastuojanti su šalia esančiais labai tamsiais mėlynos, raudonos ir pastelinės žalios ekspresyviais, pastoziniais potėpiais.

Kaip atsvara ryškiaspalvėms parodoje eksponuojamoms kompozicijoms, atsiskleidžia svajingi ir pasteliniai miesto peizažai, į kuriuos dažnai įkomponuojamas virš pastatų su trimitu rankose kylantis angelas. Trimituojantys angelai virsta ir atskiru, abstraktizuotu diptiku, kur, per geometrizuotai suskaidytą baltos spalvos šydą, ryškėja jų figūros. E. Žvaigždino miestai plūduriuoja gelsvuose, padūmavusiuose vandenyse, virš jų, abstrakčiame rusvame fone iškyla angelas. Jis mąsliai pučia savo trimitą, nė kiek nepanašėdamas į krikščioniškosios tradicijos angelus, pranešančius apie Dievo rūštybę ir Paskutinį Teismą. Šis angelas labiau svajingas liaudies muzikantas, dangiškoji būtybė, pakilusi

virš žemės. Gelsvas koloritas drobėms teikia svajingumo ir anapusbės nuotaiką: geltona, auksinė spalva, asocijuojasi su dangiška šviesa. Tarp ryškiaspalvių, intensyvių abstraktių ir varijuotų augalinių kompozicijų pasteliniai ir svajingi miesto ir angelų tematikos darbai suskamba kaip švelnus akordas. Šioje parodoje tapytojas taip pat eksponuoja miniatiūrų ciklą, kur pasikartoja angelų, miesto, saulėgražų motyvai ir atsiranda nauja švelnių tropinių peizažų tema, o taipogi ir keletą darbų moters akto tema.

Savo kūriniuose Ernestas Žvaigždinas eksperimentuoja spalviniais sąskambiais: intensyvios pirminės spalvos varijuoja suabstraktintose kompozicijose; riebiais, faktūriniais potėpiais išgaunamas reljefas suteikia spalvinėms plokštumoms medžiagiškumo ir žaismingumo. Balsuose, pastelinėse, padūmavusio miesto drobėse atsiveria švelnesnė ir ramesnė spalvinė dermė: gelsvai rusvos spalvos tonų ir pustonių apsupti muzikuoja angelai.

■

Kiekvienas turime ir šviesiąją, ir tamsiąją dalį

Atkelta iš 3 psl.

Nuolatos mokausi iš draugų, artimųjų, savo vaikų ir studentų. Jei kada imu jausti profesinę vienatvę, nueinu sekmadienio vakare pasiklausti į Bernardinų bažnyčią kunigo Juliaus Sasnausko mišių. Teko vieną sykį nuvesti atvykusią viešnią aplankyti tėvo Stanislovo į Paberžę. Išpūdis liko visam laikui. Išvažiavau su jausmu, tarsi būčiau aplankiusi savo vaikystės senelių namus.

— Kokiais moraliniais principais vadovaujatės savo gyvenime?

— Vadovaujuosi principu – kiek galima mažiau kalbėti apie savo moralinius principus. Nietzsche yra įspėjęs niekada savo susikurtos dorybės nepavadinti vardu, nes tuoj pat ją prarasi. Jei iš tiesų pavyko išsiugdyti nors šiek tiek tokių moralinių principų, juos pastebės kiti. Jei nepastebės, vadinasi jie tėra tik iliuzija ir savęs apgaulė, tik dar viena savęs aukštinimo prieš kitus ir pasipuikavimo atmaina. Žinau vieną – nelabai norėčiau būti visada saviimi patenkinta ir teisi moraliste. Bet ko žmogus labiausiai bijo, taip dažniausiai su juo ir nutinka. Nėgaliau paneigti, kad kartais nebūnu tokia. Ir sunku nuspręsti – gerai tai ar blogai. Manau, kad moralę reikia kurti nuolat, čia pat, kiekvieną dieną iš naujo. Kurti iš to amžinojo molio, kurį paveldėjome iš protėvių, tėvų, knygų, Biblijos šaltinių. Tačiau šiam kūrybiniam judesiui vis iš naujo reikės mūsų pačių apsisprendimo ir susivokimo. Niekada moralės negalėsime išvesti iš formulės ar ankstesnių pavyzdžių. Kiekvienas moralinis judesys – tai individo unikalus ir nesikartojantis pasirinkimas. Tačiau jis tampa galimas, kai individas tampa tuo, kuo jis tapo, tik gyvendamas kartu su kitais, dalyvaudamas kitiems save ir išmokęs priimti tokias patias dovanas iš kitų.

R. Požerskio nuotrauka

The Jungle takais

Atkelta iš 6 psl.

teigimu, pavardes rašytojas sužinojo iš to meto laikraščių reklamų. Pavardčius prieš šimtą metų leistus Čikagoje laikraščius, jų reklamose galima aptikti Rutkaus, Kuszleikos ir kt. lietuviškas pavardes.

Tikras detektyvinis tyrimas vyko nustatant romano veiksmo vietą, o ypač, kur galėjo vykti vestuvių, kuriose pabuvojo U. Sinclair, puota. Ekrane demonstruodamas skaidres, paskaitininkas mus, klausytojus, vedė po U. Sinclair aprašytas lietuvių gyvenamas vietas, po buvusias Čikagos skerdyklas. Pradėjome savo kelionę nuo buvusių sąvartynų (dabartinės 47-oji, 46-oji ir Damen gatvių apylinkės), kurie aprašyti romane *The Jungle*. Tęsdami kelionę, pasiekėme 46-os ir Paulina gatvių sankryžą. Čia vienas prieš kitą stovėjo du lietuviški restoranai (salūnai):

vienas priklausė Antanui Berzynskiui (20 pėdų pločio), kitas Juozapui Kušleikai (Kuszlejka) (32 pėdų pločio). Kuriame iš jų vyko lietuviškos vestuvės? Remiantis kambarių aprašymais romane, pastatų matmenimis, G. Subačius daro išvadą – lietuviškos vestuvės vyko Juozapo Kušleikos restorane, sakymą patvirtindamas nuotrauka, kurioje virš įėjimo durų, ant stiklo aiškiai matyti salūno adresas (4558), o už prekystalio stovi to meto salūno savininkas J. Kušleika. Tą nuotrauką G. Subačius parinko ir savo knygos viršeliui. Deja, paties pastato nebėra, jis sudegė 1948 m., jo vietoje stovi naujai statytas namas.

G. Subačius bandė ieškoti ir bažnyčios, kurioje galėjo vykti romane aprašomos vestuvės. Tačiau arčiausiai aprašomų vietų buvusios Šv. Jurgio bažnyčios (Bridgeport), kurioje šios vestuvės galėjo būti, ne-

bėra. Nebėra ir kažkada garsaus skerdyklų viešbučio (Transit House), kuriame 1904 m. keletą savačių gyveno ir rinko medžiagą savo romanui *The Jungle* U. Sinclair. Toje vietoje dabar pieva.

Savo paskaitą G. Subačius iliustravo skaidrėmis. Jų buvo parodyta 61. Prelegentas vedė klausytojus per U. Sinclair aprašytas lietuvių gyvenamas vietas, faktais ir įrodymais pagrįsdamas savo pasakojimą.

G. Subačiaus knyga sudomins ne tik kalbininkus, Amerikos istorijos mylėtojus, lituanistus, lietuvių istorikus, besidominius lietuvių emigracija į Amerikos žemyną. Ją įdomu bus pasiskaityti ir eiliniam skaitytojui. O čikagiečiai gali ne tik perskaityti šią knygą, bet ir aplankyti amerikiečių rašytojo U. Sinclair aprašytas pirmųjų lietuvių imigrantų gyvenimo ir darbo vietas.

Knygą *Upton Sinclair: The Lithuanian Jungle*, Amsterdam/New York, NY, 2006, XI, 102 psl., galima užsisakyti internete: www.amazon.com Knygos kaina – 34 dol., užsisakant 10 ir daugiau knygų, vienos knygos kaina – 16 dol.